

Datum 3 december 2021
Onderwerp Position paper ronde tafel seksueel geweld

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.nationaalrapporteur.nl

Contactpersoon
Suzanne Kok
Senior adviseur

T 06 153 663 80
s.g.d.kok@
nationaalrapporteur.nl

Allereerst veel dank voor het organiseren van deze bijeenkomst, en de gelegenheid dit belangrijke thema gezamenlijk te bespreken.

Het belang van een aanpak van seksueel geweld

Seksueel geweld is een groot probleem in onze maatschappij, met ontwrichtende gevolgen. De Nederlandse overheid heeft de plicht om kinderen hiertegen te beschermen. Samen met het CSG, Rutgers en Amnesty heb ik daarom afgelopen september een oproep gedaan om in te zetten op een integrale aanpak van seksueel geweld: met aandacht voor het voorkomen van seksueel geweld, het bestrijden daarvan (in een combinatie van zorg en strafrecht), en het voorkomen van herhaling.¹ Dat is van belang, omdat bijna de helft van de slachtoffers van kindermisbruik zonder adequate zorg op een later moment in hun leven opnieuw seksueel geweld meemaakt. We moeten alles op alles zetten om dit te voorkomen. In onderstaande zet ik daarom uiteen waar een goede aanpak (in de vorm van zogeheten 'ringen van bescherming' op gebied van preventie en zorg) uit zou moeten bestaan, en welke verantwoordelijkheid ik van de Nederlandse overheid verwacht om zo'n aanpak te realiseren. Daarbij doe ik ook nog een oproep tot intensivering van de strafrechtelijke aanpak.

De eerste ring om het kind: een veilig thuis

Vorig jaar heb ik op verzoek van de burgemeester van Amsterdam onderzoek gedaan naar seksueel geweld tegen meisjes en jonge vrouwen.² Daaruit bleek dat de oorsprong van het seksueel geweld niet zelden lag in een gebrek aan basale veiligheid, dat al vroeg in de kindertijd begon. Om seksueel geweld te voorkomen, is het dan ook essentieel om te werken aan veiligheid in gezinnen. Zo kunnen kinderen zich veilig hechten en leren over veilige relaties. Dit is ook van belang omdat kindermisbruik in de meeste gevallen door een bekende wordt gepleegd, soms zelfs binnen het gezin. Het creëren van een klimaat waarin kinderen hiermee naar buiten kunnen treden, en er kan worden ingegrepen in de onveilige situatie, is daarom erg belangrijk.

De tweede ring om het kind: in de wijken en buurten

Daarnaast moeten we ons richten op de nabije omgeving van het kind. In mijn eerder genoemde onderzoek in Amsterdam bestonden de eerste signalen bij de meiden opvallend vaak uit schoolverzuim. School is de plek waar het kind elke dag is; docenten kunnen een belangrijke rol spelen in het ontvangen van deze eerste signalen, en in het bieden van een veilige, stabiele plek. School is bovendien bij uitstek de plek waar aan brede preventie kan worden gewerkt, in de vorm van effectieve lesprogramma's voor seksuele en relationele vorming. Ook dichtbij het kind zijn bijvoorbeeld het jongerenwerk en informele zorg. De meiden uit eerdergenoemd onderzoek leken gebaat te zijn bij een onbevooroordeelde benadering. Zo'n benadering lijkt op zijn beurt weer bij te dragen aan de bereidheid waarmee het kind contacten met professionals aangaat. Dergelijke

¹ Website Nationaal Rapporteur, geraadpleegd via <https://www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/brieven/2021/09/16/brief-algemeen-overleg-kindermisbruik-en-seksueel-geweld>.

² Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020). *Vertrouwen in Veerkracht. Een casuïstiekonderzoek naar (de aanpak van) seksueel geweld tegen meiden en jonge vrouwen in Amsterdam*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.

meer informele organisaties hadden vaak het vermogen om aan te sluiten bij de leefwereld van het kind, door op een laagdrempelige manier ondersteuning aan te bieden. Deze ondersteuning moet juist ook zien op het versterken van beschermende factoren: bijvoorbeeld door in te zetten op onderwijs, stage of werk.

Datum
3 december 2021

De derde ring om het kind: specialistische vormen van zorg

Waar nodig – bijvoorbeeld als het kind last heeft van traumaklachten – is het nodig om meer specialistische vormen van zorg te kunnen bijschakelen. De problematiek rondom relaties, seksualiteit en seksueel geweld moet daarbij duidelijk en tijdig geadresseerd worden. In mijn meest recente Slachtoffermonitor mensenhandel (publicatiedatum 7 december 2021) heb ik wederom moeten constateren dat er in situaties van seksueel geweld en uitbuiting vaak pas laat wordt ingegrepen.³ Soms is de problematiek dan al zo verergerd, dat naar disproportioneel zware vormen van zorg wordt gegrepen. Veel slachtoffers belanden dan bijvoorbeeld in de gesloten jeugdzorg. Over het nut en de effectiviteit van deze vorm van zorg heb ik grote twijfel. Het is bovendien bijzonder onrechtvaardig dat slachtoffers degenen zijn die achter gesloten deuren belanden, terwijl daders niet zelden nog vrij rondlopen. Gesloten plaatsingen moeten daarom zoveel mogelijk voorkomen worden. Dat kan door tijdig in te zetten op specialistische ambulante vormen van hulp. Daarvoor moet een landelijk dekkend netwerk beschikbaar zijn.

Een samenhangende bescherming

De beschreven 'beschermingsringen' dienen met elkaar samen te hangen, zodat een kind effectief kan worden doorverwezen als het nodig is – en ook ná ontvangen van zorg altijd weer kan terugkeren naar een veilige thuisomgeving. Om dit te bewerkstelligen, moeten professionals ruimte krijgen om te doen wat nodig is. Dat vraagt ook om deskundigheid onder professionals, gesteund door beroepsverenigingen, organisaties én de branches uit het veld. En hoewel ik in deze inbreng focus op preventie en zorg, is de aanpak van daders en de rol van het strafrecht natuurlijk onlosmakelijk hiermee verbonden. Recentelijk wees ik nog op de onaanvaardbaar lange doorlooptijden van zedenzaken.⁴ Die moeten, ook in het belang van de bescherming van slachtoffers, worden omgebogen.

De rol van de Nederlandse overheid

Boven alles verwacht ik daar ook van de overheid een richtinggevende en steunende rol op. Daarvoor moet seksueel geweld als absolute prioriteit worden benoemd, met regie over én verantwoordelijkheid voor wat er dan moet worden ingericht om het te voorkomen en bestrijden – zowel politiek als (top)ambtelijk, landelijk en in de regio. Essentieel zijn wat mij betreft helder belegde rollen en verantwoordelijkheden, permanente bewustwording en educatie, en passende dataverzameling. Dat betekent ten eerste longitudinaal prevalentieonderzoek, om inzicht te krijgen in ontwikkelingen in dader- en slachtofferschap. Aan de hand hiervan kan de effectiviteit van inspanningen periodiek worden gemeten, en weer bijgestuurd waar nodig. Alleen op zo creëren we een duurzaam functionerend beschermend systeem, om het slachtoffer heen.

³ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.

⁴ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2015-2019*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.